

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CXXXIX.

Péntek 13. A világ egyik legelterjedtebb babonája a péntek 13-ától való félelem, a *triszkaidekafóbia* az ókorba nyúlik vissza. Bibliai oka van, hogy a pénteket a legszerencsétlenebb napok között jegyezzük. Ezen a napon feszítették meg Jézus Krisztust, s ez volt a paradicsomi bűnbeesés napja is. Az utolsó vacsorán tizenhárom vendég volt: tizenkét apostol és maga, Jézus. Tartja magát az a hiedelem is, hogy tizenhárom emberrel étkezni egy asztalnál: veszedelem. Az Apolló 13 sikertelen Hold-landolása után 1970-től mai napig tartja magát az a téveszme, hogy az űrrakéta 13 óra 13 perces fellövési kísérlete a harminckilences indítóállványról történt. Holott maga az út az űrkorszak első „sikeres kudarca” volt, hiszen csodával határos módon tértek vissza a Földre az Apolló 13 utasai a csillagközi térből.

Jómagam két csillagászati vonatkozású évfordulóról porolgom a feledést.

542 éve, 1473. február 19-én született Torunban **Nikolausz Kopernikusz**, a XV-XVI. századforduló legnagyobb és legsokoldalúbb tudósa, a *heliocentrikus világkép* megalkotója. Elméletét, amely a Naprendszert úgy modellezi, hogy annak középpontjában nem a Föld, hanem a Nap van, a tudomány történetének egyik legfontosabb hipotézise. A modern tudományok kiindulópontjának tekintjük a kopernikuszi fordulatot. Hosszú, sötét évszázadok után újra elő mert állni egy olyan világképpel, amelyet az ókori görögök is csak hamvába holt elképzelésnek tekintettek. Ismét a Napot állította középre, így egy merész húzással megfordította a *ptolemaioszi rendszert*.

Abban az időben az egyház a ptolemaioszi világképet dogmaként fogadta el. Pedig az idő már eljárt felette: repedések mutatkoztak a tökéletesnek vélt rendszeren. Az égbolton zajló valóságos mozgások lassan kezdtek eltérni a ptolemaioszi bolygótáblázatok által megjósoltaktól. Kopernikusz olvasta azokat az antik műveket is, amelyek említették **Arisztarkhosz** napközéppontú elgondolását. Ez csak megerősítette véleményét: az égi mozgások sokkal egyszerűbben leírhatók, ha a Napot helyezzük középre.

A frauenburgi kanonok bizony csak élete alkonyán vette a bátorságot, hogy korszakalkotó művét, a *De revolutionibus orbium*ot, *Az égi körök forgásáról*-t, kiadja.

Félelmei nem voltak alaptalanok.

Halála után félévszázaddal, 1600. február 17-én az inkvizíció parancsára Rómában megégetik **Giordano Brunot**, a kopernikuszi tanok lelkes hirdetőjét.

A végtelenről, a világegyetemről és a világokról című művében beszél először a világűr végtelenségéről, a távoli napok létezéséről, feltételezve ezek körüli bolygórendszereket is. Éppen a 2010-es évtized csillagászati felfedezései bizonyítják legjobban hipotézisének helyességét. Véleménye szerint a világ a miénkhöz hasonló számtalan univerzumból, világegyetemből álló örök anyagi valóság. Az olasz reneszánsz filozófus, dominikánus szerzetes, az újkori *panteista természetbölcselet* korai képviselője volt. 1575-ben eretnek nézetek hirdetésének gyanúja miatt menekülnie kellett Itáliából. A következő másfél évtizedben bejárta szinte egész Európát: Genfben nyomdászként dolgozott, Toulouse, Párizs és Wittemberg egyetemén tanárként működött, vándor-filozófusként megfordult Prágában és Frankfurtban, művei java részét pedig Angliában írta. 1592-ben az inkvizíció fogságába került. Egy évre rá Rómába vitték, ahol hosszadalmas eljárás után az inkvizíció bírósága veszedelmes eretnekként ítélte el és 1600. február 17-én máglyán megégették.

Kopernikusz első bizonyítható 1613-os fametszetes ábrázolása előtttem. A csillagász kezében gyöngyvirág van. Arra nincs adat, hogy Kopernikusz orvosi oklevelet szerzett volna, viszont a lengyel ikonográfiában a végzett orvosokat gyöngyvirággal ábrázolják. A warmiai püspök, különben Kopernikusz nagybátyja, mindig az orvosi gyakorlatra ösztönözte őt, mellesleg rossz szemmel nézte csillagászati tevékenységét. Albert porosz herceg több alkalommal orvosi tanácsért fordult Kopernikuszhoz. Valószínű gyógyított is.

Kedves olvasóm, hadd búcsúzzak mos tetőled hétnyi időre **Kopernikusz gyöngyvirágaival**.

a frauenburgi kanonok

kezében gyöngyvirág

*„a Vénusz domború
és a Mars homorú pályái között”
csak megnyúlt arca mosolyog*

*bolygó gondolatai
- egyenletes körpályákon keringő
imádságok -
szimmetrikus rendben
fehérülnek*

a hosszú ujjak rácsai között

*mint teljes bizonyosságot
index-nemtűrő valóságot
tartja*

kezében a gyöngyvirágot.

Babona és máglya, bolygópályák és gyöngyvirág - a modern tudomány bölcsője körül.
Maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, az év első 13-ára eső péntekén

